

Utrikesutskottets betänkande

1985/86:29

om situationen i Iran

UU
1985/96:29

Motionen

I motion 1985/86:U514 av Bertil Måbrink m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen uttalar sitt fördömande mot den iranska regimens brott mot de mänskliga rättigheterna,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till att handel med varor och tjänster samt industriellt samarbete med Iran begränsas,

4. att riksdagen uttalar att Sverige på olika sätt bör stödja motståndet mot Khomeinis regim i Iran.

(Yrkande 3 i motionen kommer att behandlas i ett senare betänkande.)

Bakgrund

Situationen i Iran behandlades av utskottet så nyligen som i november 1985 på grundval av motionsyrkanden likartade de nu föreliggande (UU 1985/86:2). Enligt uppgifter från Amnesty International, som utskottet då återgav, förekommer fortfarande massavrättningar i Iran, ofta efter summariska rättegångar. Under år 1984 fick Amnesty kännedom om 650 och under år 1985 om 467 avrättningar; den verkliga siffran torde dock enligt organisationens bedömning vara betydligt högre. Åtskilliga rapporter vittnar också om godtyckliga frihetsberövanden, tortyr och annan omänsklig behandling av fängslade personer.

I FN:s generalförsamling antogs i höstas en resolution om de mänskliga rättigheterna i Iran. I resolutionen uttrycks bl. a. beklagande av att Irans regering visat bristande vilja att samarbeta med den av FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna utsedde särskilde representanten. Församlingen ställer sig bakom dennes slutsats att det inte kan uteslutas att allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter har förekommit i Iran.

FN-representanten, som inte givits möjlighet att besöka Iran, har sedermera av sagt sig sitt uppdrag och någon ny har inte kunnat utses, bl. a. på grund av de villkor som Iran ställer upp. Ordföranden i FN-kommissionen för de mänskliga rättigheterna har emellertid nu fått mandat att utse en ny särskild representant.

Vid mötet i mars 1986 med kommissionen för de mänskliga rättigheterna antogs en resolution om Iran av ungefär samma innehåll som generalförsamlingens. Den svenska delegaten uttryckte oro över situationen i landet och hoppades att den iranska regeringen skulle vara beredd att samarbeta med en

ny rapportör så att en mer fullständig information om situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran kunde läggas fram.

Det finns en betydande opposition mot den nuvarande regimen i Iran, men på grund av förhållandena i landet har den mycket begränsade möjligheter att arbeta där och har därför blivit hänvisad till att verka från utlandet.

Sveriges handel med Iran har under det senaste året minskat betydligt, huvudsakligen till följd av det svåra ekonomiska läget i Iran. Vår export dit är emellertid fortfarande betydande och överstiger kraftigt importen därifrån.

Utskottet

I motionens yrkande 1 anförs att riksdagen bör uttala sitt fördömande av den iranska regimen brott mot mänskliga rättigheter och i yrkande 4 föreslås att Sverige bör stödja motståndet mot Khomeinis regim.

Utskottet vill med anledning av dessa båda yrkanden anföra följande. Den svenska regeringen har i olika sammanhang gett uttryck åt sin kritiska inställning till de allvarliga och upprepade brott mot mänskliga rättigheter som förekommer i Iran. Vi har påtalat situationen i landet i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och uppmanat den iranska regimen att samarbeta med FN:s rapportör. Denna inställning redovisades i utskottets ovannämnda betänkande UU 1985/86:2. Vad som förevarit i Iran sedan dess ger inte utskottet anledning att ändra sin uppfattning i detta avseende.

Det hävdas ibland att synen på människans fri- och rättigheter skiljer sig mellan länder av olika religiös och kulturell tradition och att därför en gemensam måttstock inte alltid kan användas. Utskottet har förståelse för att skilda kulturer har skilda värderingar. Respekten för andra kulturer och samhällssystem får emellertid aldrig medföra att vi upphör att hävda att varje människa har ett alldeles eget värde. Våld kan inte försvaras som en kulturyttring, framhöll utskottet i UU 1982/83:1. Det är denna övertygelse som är den omistliga kärnan i folkrättens regler om de grundläggande fri- och rättigheterna.

Med sitt uttalade stöd för folkrättens regler har den svenska regeringen också tagit ställning till förmån för det iranska folkets rätt att fritt ge uttryck åt åsikter och tankar, även om dessa skulle avvika från de uppfattningar som den iranska regimen hyser.

Med det anförda torde yrkandena 1 och 4 i motion U514 få anses besvarade.

I fråga om förslaget i yrkande 2 att handel med varor och tjänster samt industriellt samarbete med Iran bör avbrytas vill utskottet erinra om den gällande svenska principinställningen, nämligen att ekonomiska sanktioner mot ett land bör ha stöd i ett beslut av FN:s säkerhetsråd. Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 2 i motion U514.

1. att riksdagen förklarar yrkandena 1 och 4 i motion 1985/86:U514 besvarade med vad utskottet anför,
2. att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1985/86:U514.

Stockholm den 15 maj 1986

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Karin Söder (c), Sture Ericson (s), Axel Andersson (s), Maj-Lis Lööw (s), Margaretha af Ugglas (m), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svartberg (s), Rune Ångström (fp), Nils T Svensson (s), Gunnel Jonäng (c), Bertil Måbrink (vpk), Anita Bråkenhielm (m), Maria Leissner (fp) och Ivar Virgin (m).

Särskilt yttrande

Bertil Måbrink (vpk) anför:

Det är klart dokumenterat att regimen i Iran grovt bryter mot de mänskliga fri- och rättigheterna. Jag är väl medveten om att det finns vissa svårigheter att helt avbryta handeln med Iran.

Däremot bör det vara möjligt att förhindra en ökad handel med ifrågavarande land så länge som förtryck råder. Det bör också vara möjligt för myndigheter och företag att minska handeln med Iran.

Jag utgår också ifrån att regeringen utnyttjar alla de möjligheter som finns för att ständigt kritisera den iranska regimen och söka förhindra brott mot de mänskliga fri- och rättigheterna i Iran.

Viktigt är att de demokratiska motståndsrörelserna i och utanför Iran ges materiellt och moraliskt stöd.

